

zás szemüvegén keresztül. Ezért hát az a „tündér”, az a bizonyos „szív”! Néha szinte elgépiesedve, a mennyiségi felhalmozás tévútjára jutva, e tévútjelletet belátva, némi implicit bírálattal illetődve (a beszélő, önmagát). Kétségtelenül barátságos, finoman fanyar, (ön)ironikus, egyben nemesen, jól stilizáltan és retorizáltan rezignált végkicsengése, illetve végső értelme van mindennek. Menekülésről van szó a világ üressége, az ember alapvető, belső magányossága elől. Az érzéki harmónia (keresés) mint istenbizonyíték? Kicsit frivol, de nem éppen kevés.

Lehet, hogy tényleg a *TündérVölgy* (marad) Kukorelly legnagyobb szabású műve. Ha ekként alakul, enyhén szólva „nem baj”, sőt. Ha pedig úgy (olyként...) dolgozik tovább a mester, akkor emberi elmélyültség, esetleg poétikai kidolgozottság (komplexitás, sikerültség) tekintetében akár túl is szárnyalhatja magát a jövőben.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(*Kalligram Könyvkiadó, Pozsony, 2003, 373 oldal, 2900 Ft*)

PRÁGAI TAMÁS:

Ellenőrök a hatoson

Avagy Sobriewicz utazása „gondolatorszámban”. Prágai Tamás tizen-

hét novellát tartalmazó kötetének egyes darabjai már korábban is napvilágot láttak különböző irodalmi folyóiratokban (*Nyelvespuszi, A kukkoló, A füredi páros, Dzsibb és Dzsibbola*), de így összegyűjtve az egymás után következő írások egy újabb jelentéstartalmi szövedéket hoznak létre, mintha egy láthatatlan, ám annál erősebb szálra fűzték volna fel őket. Ez a szál Sobriewicz alakja, aki mindig máshol, máshogyan jelenik meg, akár csak a novellák másik két visszatérő szereplője, Lebnyánszki és Pinn. Mégis mindig ugyanabban a helyzetben találjuk őket – a helyszínek ismertek: Füred, Buda és Pest terei, utcái, presszói –, amivel az író mintegy kapaszkodót nyújt az olvasónak Sobriewicz folyton változó, megfoghatatlan belső terében.

A változás (metamorfózis) nem dinamikus; a novellák szereplői inkább csak átlényegülnek, mint az ókori görög színház – kizárólag férfi – színészei, akik jelmezt, díszletet nem, csak maszkot, hangnemet, testtartást váltottak. Prágai novelláinak szereplői sem önmaguk, hanem valamiféle furcsa, néhol groteszk „gondolati” játékot űző színészek („alakmások”, „manifesztációk”), mint *A virtuális kép* című novellában Sobriewicz: „A tükkör, amely előtt a figurát kidolgozta, egy fél méter lábmagasságig nedves konyhában lóg, ahol nyáron sem szűnik meg a dohszag.”

Az egyes novellák tudatosan esztétizáló nyelvezete olyan, mint a

templomok faragott ornamentikái. Egymásba fonódó jelentéstartalmak kapaszkodnak össze, majd válnak szét, az intertextusok (József Attila, Kosztolányi, Thomas Mann, Lewis Carroll) hol nyíltan, hol rejtve teszik még teltebbé a szövegeket, újabb rétegekkel ruházva fel a jelentéseket. Prágaira – mint a kortárs próza képviselőjére – jellemző a kulturális hatások keveredése, a hangulatok és a szöveg dinamikájának váratlan csúsztatása, a variálódó nyelvezet. A hétköznapiból egy hirtelen fordulattal a szürreálisba ugrik át, majd valamiféle paradox lírai földhözragadtsággal vissza a mindennapiságba: „A törzs a fának az a része, amelyen a kéreg van. A kérget le kell hántani annak, aki akar valamit. A törzs már egy egész erdő kérget lehántotta” (*Hét évig anyatej*).

Prágai szövegeiben is megjelenik a modern nyelvi relativizmus, ami a „nincs egyértelmű jelentés” formájában nyilvánul meg. „Alakmás volt, akarat nélkül, ahogy jel vagyunk jelentés nélkül – magyarázta Pinn. – És szín vagyunk színek nélkül – fejezte be ez alkalommal Méri a mondatot, és ez, képtelensége ellenére, a lépcsőház félhomályában valószínűnek tűnt, hiszen, ahogy a megsárgult fotográfia háttérében, itt sem jelentek meg színek, mindent elborított a rettenetes szürkéssárga” (*Dzsibb és Dzsibbola*).

A novellákban a *perszonák* (a személyek) nem fontosak, illetve csak a

folyamat fontos, a kicserélődés, az állandó reflexió – kívülről befelé és belülről befelé –, az emberi kapcsolatok mögött meghúzódó személyes gondolatok, ábránd- és álomképek: „Zoli halálának napján történt események kimaradtak Steve riportjából, ezért szükséges, hogy egy láthatatlan álomkamerát Zolira állítsunk most, behatoljunk tudatába attól a félálomszerű ébredési folyamattól kezdve, ami akkor nyílt meg, amikor az ébresztő óra csörögni kezdett” (*Erdőmester*).

Prágai novelláit olvasva a magunk Sobriewiczei lehetünk, elbújhatunk a félmondatok, színpadias monológok mögé, beléphetünk „tükörországba”, ahol nincs tér és idő, létezhetünk egy feltételes jövőidejű lebegésben. Ahogy Sobriewicz, mi is odavethetjük az ellenőrnek: „Te csak egy ellenőr ösztön vagy! [...] Nincs más valóságod, csak ami belőlem származik!”

SZÉKELY GYÖNGYVÉR

(*Kortárs Kiadó, Budapest, 2004,*
165 oldal, 1400 Ft)

KALÁSZ MÁRTON:

Más esték, más rurália

A kötetbe azokat az új – 1991 és 2003 között keletkezett – verseit gyűjtötte a költő, amelyek a korábbi